

ROND DE SCHUTSBOOM

PERIODIEKE UITGAVE
VAN DE HEEMKUNDEKRING
DE VYER HEERTGANGHEN
GOIRLE

E. J. de B.

**Unieke gelegenheid
voor
BRUILOFTEN
PARTIJEN
en alle
FAMILIEFEESTEN**

CAFÉ-RESTAURANT

„DE LINDE”

C. v. d. Brand

Ook voor een etentje met familie
of vrienden in „**DE LINDE**”

Gaarne vooraf even bellen.

GEZELLIG UIT – GOED VOOR U

Dorpsstraat 52, 5051 CL Goirle
Telefoon 013 - 34 13 66

ROND DE SCHUTSBOOM

Periodiek van de:

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
„DE VYER HEERTGANGHEN“
GOIRLE

secretariaat: R. Bunchestraat 2, 5051 KX GOIRLE. 013-342973
redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. 013-342182

jaargang: 4

nummer: 2

juli 1984

INHOUDSOPGAVE

* Het landgoed Gorp - C. Robben	blz.	2
* Stilstaan in de kruidentuin: Tabak - T. Sas		10
* Zoals de ouden zongen - C. Santegoets		12
* Tussen 'Ley en die Gemeynackeren': De Vyer Heertganghen van Goirle - J.C.J. Hoogendoorn		15
* Onze vroege vaderen van weleer - Ad Houtepen		17
* Het geweergilde St. Mauritius - C. Hermans		21
* Kees Donker - beknopte weergave door Ad Houtepen		24
* Voor U gelezen: - Heide behouden door afplaggen - H. Kanters		28
* In onze brievenbus		30
* Uit ons museum		31
* Kringactualiteiten: - Herhaalde oproep aan onze lezers		32

HET LANDGOED GORP.

In alle jaargetijden spreekt het landgoed Gorp tot de verbeelding. Ge moet er wel oog voor hebben, niet alleen bij uitermate zonnig weer. Ook in het natte seizoen als ge tot over de enkels in de blubber zit vastgezogen zult ge desondanks daar de ongerepte natuur prijzen..

Kent ge daarenboven nog de geschiedenis van deze begenadigde streek, dan bewandelt ge de paden en dreven met meer eerbied voor het verleden.

Onder de kruinen van hoog-oprijzend geboomte hangt de ranzige geur van eeuwenoude bosgrond, eik en beuk. De wind frazelt in blad, twijg en tak en spreekt een donkere taal over verdwenen geslachten aldaar.

Een wandeling door deze landouwen dwingt tot gewaagd fantasieren. Wie ontgonnen deze streken...?

Waren het de monniken van een verre abdij...?

Wie waren in de grijze oudheid de eerste bewoners die de verborgenheid van afgelegen streek en afstand hier de kost verdienden...?

Het is lang geleden... Maar eens slingerden langs de boorden van de Leij een reeks leengoederen. Het waren frisse grasrijke gebieden waar het vee graasde en hooi werd gewonnen.

Eens schalde hier de overmoedige jachthoorn van de hertogelijke jagers..

Het gebied was rijk aan wild en ook het loze vissertje kwam in de poelen en plassen aan zijn trekken.

Het waren gebieden waard om als leen te vergeven aan vrienden en familie waarop de hertog kon bouwen.

Naast het leengoed de Vloet en het Loo was Gorp wel de schitterendste parel in de rij van lenen gelegen langs de Leij.

De leengoederen hielden geen rekening met bestaande grenzen. Op meerdere plaatsen overlaptten ze het gebied der parochies en de afpaling der gemeenten. Zo lag het landgoed Gorp voor het grootste deel op Hilvarenbeeks grondgebied en het kleinste deel hoorde thuis onder Goirle..

De oudst geschreven geschiedenis van de leengoederen vangt aan in het jaar 1312, een merkwaardig jaartal.

Het was Hertog Jan II van Brabant niet naar den vleze vergaan.

Ofschoon een man van vrede was hij toch genoodzaakt geweest zijn bureu te beoorlogen of opstandige steden tot de orde te roepen. Voortdurend geldgebrek noopte hem zich in de schulden te steken en zijn geldschieters als tegenprestatie bepaalde voorrechten te verlenen.

Begin 1312 wordt Hertog Jan overvallen door een kwijnende ziekte. Hij voelt zijn einde naderen en roept zijn voornaamste edelen en vertegenwoordigers van het land bijeen te Cortenberg. Deze adviseren hem een testament op te stellen waarin de rechten en plichten van het hertogelijk geslacht, ridderschap, steden en bewoners van Brabant worden vastgelegd. Dit testament van hertog Jan II, ook wel genoemd de eerste grondwet van Brabant, wordt op 27 september 1312 van kracht en openbaar gemaakt te Cortenberg in de Vrouwe-abdij der Benediktinessen.

Hertog Jan overlijdt een maand later op het kasteel van Vuuren en wordt begraven in de hoofdkerk te Brussel.

Het is opvallend dat de geschreven geschiedenis van de leengoederen te Goirle, en wellicht ook van veel leengoederen elders, aanvangt in het begin van de 14e eeuw.

De hertog heeft veel vrienden-geldschieters weten te winnen en aan zich te binden met de begiftiging van een leen waarvan de registratie en administratie wordt aangetekend en bijgehouden in de leenboeken te Brussel.

Dit is wel een vriendelijke gedachtegang mijnerzijds.

De mogelijkheid bestaat ook dat hier reeds lang gesettelde families gedwongen of vrijwillig, hun familiebezitting, hun allodiaal goed, stelden onder de bescherming van de machtige hertog van Brabant, en als feodaal goed van hem terug ontvingen.

Als eerste leenhouder of leenman van't Goet te Gorp kennen we Godschalck, de zoon van wouter van Gorp.

Hoogstwaarschijnlijk is Godschalck een telg uit het geslacht Gherarts of Chenen, dat al vroeg in deze streken bezittingen had en tot de kleine landadel behoorde.

De oudste omschrijving van het leengoed Gorp staat beschreven in de Cijnsboeken van de Raad en Leenhof te Brussel, Register no. 1322 folio 3. Een kopie hiervan is aanwezig in het Rijksarchief te 's-hertogenbosch.

Het leengoed is meer dan honderd en elf bunder groot en bestaat uit bouwland, heide, weide en beemden.

In 1400 worden in deze omgeving nog genoemd de hoeve in Westervijk, de hoeve den Scherpenberg, de hoeve van Breheze, de hoeve op 't Loo genaamd de uiterste hoeve, en de hoeve van de familie Back gelegen bij de Wuwer of Wouwer.

In 'de Geschied- en Aardrijkskundige beschrijving der gemeente Hilvarenbeek voor de jeugd' door H. Broeders en in 1838 uitgegeven, lezen we dat het gehucht Gorp zeven huizen bevat. Vier derzelve zijn tamelijk grote hofsteden.

In het 'Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden' 4e deel door A.J. van der Aa, lezen we:

Men telt er 7 huizen. Vier dezer huizen zijn tamelijk groote hofsteden en worden thans in eigendom bezeten door Z.M. den Koning der Nederlanden. De honderd en elf bunder 74 v lands welke tot deze boerderijen behoren, bestaan uit zeer goed bouw- wei- en hooiland welke laatste, voor zooveel het onder Hilvarenbeek gelegen is, eene groote van 13 bunder bevat, dat geen bemesting behoeft maar door de jaarlijkse overstrooming zijne vruchtbaarheid verkrijgt; verder uit schaar- en mastbosschen, benevens eene groote uitgestrektheid onbebouwde heidegrond. De landerijen en gronden zijn door fraaie welbewassen dreven doorsneden en leveren aangename wandelwegen op. Voor de hoeve het Leenhof genaamd, ligt het zoogenaamde Starrebosch.

In 1972 werd door de heemkundige Kring 'Goropius Becanus' uit Hilvarenbeek in de gevel van het Koepeltje van de hoeve 'de Leenhof' een steen aangebracht als posthume hulde aan de grote humanist Johannes Gherarts van Gorp, alias 'Goropius Becanus'.

In 1972 was het 400 jaar geleden dat deze geneesheer en taalkundige te Maastricht werd begraven.

Zijn naam Johannes Gherarts doet vermoeden dat hij een afstammeling is van het geslacht Ghenen of Gherarts.

Johannes Goropius Becanus is op 24 juni 1519 te Hilvarenbeek geboren. zijn vader was Gherart van Gorp en zijn moeder Mechtildis Coremans.

DE LEENHOF GORP.

Meermalen hebt gij op uw fietstocht of wandeling uw vermoeide benen wat rust gegund en gepauzeerd voor de boerderij 'De Leenhof' met zijn pittoreske koepeltje.

U werd overvallen door de stilte en onderging de weldadige rust die uitstraalde van het eeuwenoude relict.

Hier groeide Johannes Goropius Becanus op, die in zijn eigen geschriften verklaart 'op 24 juni 1519 ben ik te Gorp geboren en daar onder de schaduw van eiken en beuken ben ik opgegroeid.. Dr. P.C. de Brouwer voegt hieraan toe 'Gorp dat thans nog een schoon landgoed is en toen de naam droeg van het Leenhofke van Gorp'. Voor dit laatste vermeldt hij als bron het gemeentearchief van Hilvarnebeek.

Het is een lovenswaardige gedachte geweest van de Kring Goropius Becanus uit Hilvarnebeek om een gedenksteen in de gevel van het koepeltje aan te brengen.